

DOI 10.51582/interconf.7-8.10.2021.010

Каменщук Тетяна Дмитрівна

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник
лабораторії психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами
Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи,
Україна

ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНІ ЦЕНТРИ В КОНТЕКСТІ СПІВПРАЦІ ІЗ ЗАКЛАДАМИ ОСВІТИ

Анотація. Інклюзивно-ресурсні центри діють як нові освітні установи, в яких максимально зосередженні досвідчені фахівці зі спеціальної освіти. Це осередки першочергової підтримки сім'ї та дитини. На етапі співпраці із педагогами закладів освіти фахівці Інклюзивно-ресурсних центрів надають методичну допомогу у виборі методів та прийомів навчання з урахуванням потенційних можливостей дитини.

Ключові слова: інклюзивно-ресурсні центри, напрямки роботи, психологічна служба.

В рамках державної політики спрямованої на створення комплексної всебічної допомоги дітям з особливими освітніми потребами, в тому числі дітям з інвалідністю, діють нові освітні установи, в яких максимально зосередженні досвідчені фахівці зі спеціальної освіти. Це Інклюзивно-ресурсні центри (далі – ІРЦ). Це осередки першочергової підтримки сім'ї та дитини в їх непростому життєвому маршруті та пошуках правильних орієнтирів розвитку особливої дитини.

На разі мережа ІРЦ збільшилася, оскільки законодавство передбачає їх створення в кожній територіальній громаді. В них працюють корекційні педагоги, практичні психологи, вчителі-логопеди, сурдопедагоги, тифлопедагоги, вчитель з лікувальної фізкультури.

Робота ІРЦ планується в кількох напрямках – консультативна допомога сім'ям, які виховують особливих дітей, забезпечення комплексної оцінки дітей використовуючи міжнародні стандартизовані тести та допомога

зкладам освіти в складанні та реалізації Індивідуальної програми розвитку особливої дитини.

В рамках роботи з сім'ями фахівці ІРЦ надають консультативну допомогу, а також, за згоди батьків, здійснюють комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини, визначають її досягнення та напрямки корекційно-розвиткової роботи.

В закладах освіти фахівці ІРЦ здійснюють інформаційно-просвітницьку роботу серед педагогів та батьків з метою формування вмінь спостерігати за розвитком та діяльністю дітей у відповідності до вікових показників з раннього віку. Також привернути увагу до можливих ризиків у психофізичному розвитку кожної дитини. Також акцентують увагу на необхідності своєчасної оцінки стану розвитку дитини, якщо виникають труднощі у засвоєнні навчального матеріалу.

На етапі співпраці із педагогами закладів освіти – надають методичну допомогу у виборі методів та прийомів навчання з урахуванням потенційних можливостей дитини.

Як найбільш корисний і доступний ресурс, який є в розпорядженні педагогів школи є співпраця між фахівцями з різних установ. Наприклад, фахівці спеціальних закладів та навчально-реабілітаційних центрів можуть виконувати роль наставників у наданні корекційних послуг, а також бути залученими до участі у втіленні програм підвищення кваліфікації педагогів.

На їхній базі є різноманітне спеціальне обладнання для корекції, як фізичного, так і психологічного розвитку дітей, що можна розглядати як можливість отримання додаткових необхідних реабілітаційних заходів поза межами школи.

Потужним ресурсом для школи є співпраця з обласним центром психологічної служби системи освіти, методисти якого можуть здійснювати роз'яснювальну та навчальну роботу з метою розвитку інтересу батьків до нових форм навчання їх дітей. А також проводити інформаційну роботу з метою ознайомлення з профільними державними установами та громадськими організаціями. Цінним для школи є організація навчальних тренінгів, під час

яких напрацьовуються прийоми для ефективної взаємодії різних педагогів в реалізації різноманітних додаткових послуг для особливих дітей. Вцілому психологи покликані забезпечувати психологічну підтримку батьків з метою розвитку впевненості та стремління долати життєві труднощі.

Безумовно інклюзивна освіта (інклюзивне навчання) передбачає надання додаткової підтримки в освітньому процесі (постійної чи тимчасової) дітям, які її потребують – дітям з особливими освітніми потребами.

«Участь» дитини визначається як «залучення особистості в життєву ситуацію» і представляє соціальну перспективу функціонування в тому середовищі, де проживає її сім'я.

В інклюзивному просторі матеріали для індивідуального використання повинні бути адаптовані до рівня розвитку дитини. Наприклад, предмети для ігрової діяльності з однолітками є важливими складовими сфер життєдіяльності дітей молодшого віку. Для дітей старшого віку чинники навколишнього середовища тісно пов'язані з будинком і школою, а для підлітків вони поступово стають більш різноманітними в контексті спільноти та суспільства.

Впровадження концепції Нової української школи включає повне оновлення змісту навчальних програм, використання інтерактивних методів навчання, впровадження «педагогіки партнерства». В 2017 році Міністерство освіти і науки України разом з Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) розпочало роботу над концепцією «Безпечної школи».

Як відомо, функціональний потенціал кожної людини посилюється, коли знімаються довколишні бар'єри - фізичні та ментальні. Важливим є розширення розуміння педагогами безбар'єрного простору, для прикладу, виокремити фізичні пристосування, які допомагають нам пересуватися з важким багажем по вулиці і в будівлі, допомагають нам орієнтуватися у незнайомому середовищі, допомагають дітям з особливими освітніми потребами у життєдіяльності. Варто звернути увагу на основні принципи універсального дизайну та розумного пристосування при облаштуванні безбар'єрного простору.

Для створення позитивної і дружньої атмосфери в класі вчителям можуть стати у нагоді психологічні інструменти/прийоми. Так, розширення можливостей навчання дитини з особливими освітніми потребами можливе через використання тематичних досліджень, музики, рольових ігор, спільного навчання, практичних занять, екскурсій, запрошених цікавих доповідачів, різноманітних веб-комунікацій та ін.

Важливим є вибір форм навчання, надаючи можливості для індивідуальної, парної і групової роботи, а також дистанційного навчання. Педагогам слід використовувати різні матеріали щоб уявити, проілюструвати і закріпити новий навчальний зміст - онлайн ресурси, відео подкасти, PowerPoint презентації, електронні книги.

Застосування організаційних підказок, довідкової інформації можна застосувати для вивчення нових концепцій з використанням піктограм, друдлів, картин, артефактів, відеороликів та інших матеріалів.

Якщо розглядати можливість надання дітям тимчасової підтримки для зменшення складності навчального завдання, то ефективним є застосування інтелект-карток під час уроків. Це універсальний спосіб організації інформації, адаптований для максимально продуктивного сприйняття мозком. Технологія вчить мислити у новій площині, залучаючи до активної роботи обидві півкулі мозку. Думки та висновки викладаються у зручному форматі, з довільним додаванням малюнків та інших допоміжних елементів. Найпопулярніша схема містить декілька складових: ключові слова з теми, графічні зображення, стрілки, що поєднують між собою різні блоки. Все це покликано формувати інтуїтивне сприйняття інформації.

Інформаційна насиченість сучасного світу вимагає прийняття новітніх технологій, спеціальної підготовки та певної адаптації навчального матеріалу для учнів, для того щоб у візуально доступному вигляді надати їм необхідні знання.

Для педагогів важливо знати не стільки діагноз дитини, скільки розуміти, які зміни потрібно внести у методи та стратегії викладання, формування інклюзивного простору для того, щоб забезпечити максимально активну і значущу участь усіх дітей у житті класу та школи.

Особливе значення у розвитку інклюзивної освіти належить освітнім закладам. Кожна школа має нести **колективну відповідальність** за успіх чи невдачу усіх учнів. Ідеться саме про командну роботу освітян. Батьки – це важливі партнери. Потрібно заохочувати їх брати участь в освітніх заходах як вдома, так і в школі. Батькам слід контролювати навчання дітей та підтримувати їх. Для інклюзивної школи важливо завчасно виявити потреби дітей в освітньому процесі. Тоді можна буде спланувати забезпечення цих потреб. Велику вагу у розвитку інклюзивних шкіл має **підготовка педагогічних працівників**. До навчання потрібно залучати людей з інвалідністю. Вони можуть бути прикладом для дітей.

Варто пам'ятати й про служби підтримки. Наприклад, інститути післядипломної педагогічної освіти/академії безперервної освіти та центри професійного розвитку. Це ті установи, що можуть підтримувати педагогів, які працюють з дітьми з особливими освітніми потребами.

Таким чином, встановлення партнерських взаємовідносин шкільних команд з Інклюзивними ресурсними центрами, педагогами зі спеціальних шкіл та інших методичних служб, в тому числі психологічної, створює підґрунтя для забезпечення ефективного психолого-педагогічного супроводу та розвитку потенційних можливостей дітей з особливим освітніми потребами, а також надає їм можливість напрацювати чіткі рекомендації до їх роботи в класі.

Список джерел:

1. Інноваційні технології в діяльності інклюзивно-ресурсного центру: метод. пос. / авт. кол. за ред. А.Г. Обухівська, Т.Д. Ілляшенко. Київ Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 228 с.
2. Електронна бібліотека НАПН України. (n.d.). Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи. Лабораторія прикладної психології освіти. <https://lib.iitta.gov.ua/view/divisions/lape/>
3. Каменщук Т.Д. Особливості формування просторової знаково-символічної системи знань у дітей з помірною та тяжкою розумовою відсталістю : дис. кандидата пед. наук: 13.00.03 / Каменщук Т.Д.. – К., 2018. – 275 с.

4. Каменщук Т. Д. Основні психолого-педагогічні умови корекційної роботи з дітьми з порушеннями розумового розвитку. *Педагогіка та психологія: виклики і сьогодення : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. 1-2 травня 2020 р., м. Київ, Україна. Київ : ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2020. Ч. I. 132 с. С. 125–128. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722480>
5. Каменщук Т. Д. Основні психолого-педагогічні умови корекційної роботи з дітьми з порушеннями розумового розвитку. *Педагогіка та психологія: виклики і сьогодення : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. 1-2 травня 2020 р., м. Київ, Україна. Київ : ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2020. Ч. I. 132 с. С. 125–128. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722480>
6. Соціально-реабілітаційні і навчальні програми в роботі інклюзивно-ресурсного центру із сім'ю : [метод.пос.] / Т.В. Жук, О.Г. Задорожня, А.В. Замша, Т.Д. Ілляшенко, Т.М. Костенко, А.Г. Обухівська, Г.В. Якимчук ; за ред. А.Г. Обухівська. – Київ Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2018. 208 с. С. 69.
7. Панок, В.Г. (2017). Прикладна психологія. Теоретичні проблеми : монографія Київ: Ніка-Центр. <https://lib.iitta.gov.ua/707672/>.